20/2020. (VIII. 4.) AB határozat

büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 164. § (3) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló bírói kezdeményezés elutasításáról[1]

Az Alkotmánybíróság teljes ülése jogszabály alaptörvény-ellenességének megállapítására irányuló bírói kezdeményezés tárgyában – *dr. Pokol Béla* alkotmánybíró különvéleményével – meghozta a következő

határozatot:

Az Alkotmánybíróság a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 164. § (3) bekezdése alaptörvény- ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt elutasítja.

Az Alkotmánybíróság elrendeli e határozatának közzétételét a Magyar Közlönyben.

Indokolás

I.

[1] 1. A Nyíregyházi Törvényszék tanácsa (a továbbiakban: indítványozó) az előtte 3.Bf.488/2019. szám alatt folyamatban lévő büntetőeljárást felfüggesztette, és egyidejűleg az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 25. §-a alapján bírói kezdeményezéssel fordult az Alkotmánybírósághoz a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) 164. § (3) bekezdése alaptörvény-ellenességének a megállapítása és ex nunc hatályú megsemmisítése, továbbá az Alkotmánybíróság eljárására okot adó ügyben történő alkalmazásának a kizárása iránt.

[2] A konkrét ügy előzményeit érintően az indítványozó előadta, hogy a Mátészalkai Járásbíróság 2019. augusztus 27-én meghozott 12.B.117/2018/66. számú ítéletével a vádlottat bűnösnek mondta ki maradandó fogyatékosságot eredményező közúti baleset okozása miatt [a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 235. § (1) bekezdése és (2) bekezdés *a)* pontja alapján], és ezért 8 hónapi – végrehajtásában egyévi próbaidőre felfüggesztett – fogházbüntetésre, továbbá egyévi „B” járműkategóriára korlátozott közúti járművezetéstől eltiltás büntetésre ítélte, valamint előzetes mentesítésben részesítette. Az elsőfokú ítélet alapjául szolgáló tényállás lényege szerint a vádlott 2017. szeptember 26-án az általa vezetett személygépkocsival az előtte haladó járművet akarta megelőzni, amelynek megkezdése előtt azonban nem győződött meg arról, hogy az előzést biztonságosan be tudja-e fejezni. Ennek következtében frontálisan összeütközött a vele szemben szabályosan közlekedő, sértett által vezetett személygépkocsival. A baleset során a sértett életveszélyes állapotba került, és ténylegesen 3 hónap alatt gyógyuló töréses és zúzódásos sérüléseket szenvedett. A 36 éves sértett arc- és agysérülése mindkét szemét érintően halántéki látótérkiesés visszamaradásával gyógyult, és maradandó pszichés károsodása is kialakult a trauma következtében.

[3] Az elsőfokú bírósági eljárás irataiból megállapítható volt továbbá, hogy a sértett utasként 1988-ban is súlyos sérüléseket szenvedett egy közlekedési baleset során, amely sérüléseiből azonban felépült.

1 Alkotmánybírósági ügyszám: III/1912/2019.

[4] Az elsőfokú bírósági eljárásban a vád és a védelem bizonyítási indítványai mellett a bíróság hivatalból elrendelte a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kórház – Jósa András Oktatókórház (a továbbiakban: JAOK) Fül-Orr- Gégészeti Osztályának, Szemészeti Osztályának, Neurológiai Szakrendelőjének és a Mátészalkai Területi Kórháza Neuropszichológiai Szakrendelőjének megkeresését a 2017. szeptember 26-án elszenvedett közúti balesetet követően a sértett kezelésével kapcsolatban keletkezett valamennyi orvosi dokumentum megküldése érdekében (12.B.117/2018/13., 13-I–IV. számú végzések). A megkeresésre a JAOK 11 db ambuláns lapot, valamint egy-egy kórlapkivonatot, zárójelentést és műtéti jegyzőkönyvet küldött meg a járásbíróságnak.

[5] Az elsőfokú bíróság szintén hivatalból elrendelte a sértett által közölt két korábbi munkahelyének megkeresését a sértett egészségügyi alkalmassági vizsgálatára vonatkozó dokumentumok megküldése céljából (12.B.117/2018/28–29. számú végzések). Ezen felül hivatalból kereste meg az elsőfokú bíróság a sértett háziorvosát, és kérte megküldeni a sértett „vonatkozásában valamennyi, rendelkezésre álló orvosi dokumentumot, különös tekintettel az 1987. év és 2005. év között keletkezett orvosi dokumentumokra” (12.B.117/2018/32. számú végzés). A háziorvos a megkeresést teljesítette (12.B.117/2018/39. számú ügyiratok).

[6] Az indítványozó megállapítása szerint az elsőfokú bíróság által hivatalból beszerzett dokumentumokat a bíróság az eljárásba bevont igazságügyi szakértők rendelkezésére bocsátotta, akik azokat a szakvélemény elkészítése során felhasználták. Megállapította az indítványozó továbbá azt is, hogy a járásbíróság az ítélkezése alapjául szolgáló tényállást részben az általa hivatalból beszerzett bizonyítási eszközökből származó bizonyítékokra alapozva állapította meg (12.B.117/2018/66. számú ítélet 4–5. oldal).

[7] A bizonyítékok hivatalból történő beszerzéséhez az elsőfokú bíróság számára a Be. 164. § (3) bekezdése biztosított jogszabályi alapot. Az indítványozó szerint ugyanakkor a Be. 164. § (3) bekezdése alaptörvény-ellenes.

[8] Az indítványozó a Be. 164. § (3) bekezdését elsődlegesen az Alaptörvény *B)* cikk (1) bekezdéséből, a jogbiztonságból fakadó követelmények megsértése miatt kifogásolta. Ezen követelmények értelmében ugyanis a jog egészével, egyes résztestületeivel és szabályaival szemben elvárás, hogy világosak, egyértelműek, hatásukat tekintve kiszámíthatók és a norma címzettjei számára is előre láthatók legyenek.

[9] Ezek az alkotmányos követelmények az indítványozó szerint a Be. 164. §-a szabályrendszerének kontextusában egyáltalán nem érvényesülnek a (3) bekezdés azon rendelkezése következtében, amely indítvány hiányában (hivatalból) is lehetővé teszi a bíróság számára bizonyíték beszerzését. Ennek folytán ugyanis az eljárás résztvevői számára kiszámíthatatlanná válik a bizonyítási eljárás, bizonytalanná válik a bíróság által értékelhető bizonyítékok köre, holott az „az ún. perrendszerű bizonyítás legfontosabb követelményének tekinthető” (indítvány 6. oldal).

[10] Az alaptörvény-ellenes rendelkezés miatt továbbá az indítványozó szerint megkérdőjeleződik a Be. LXXXVI. Fejezetében szabályozott előkészítő ülés létjogosultsága, illetőleg jelentősége is. „A büntetőeljárás további menetének alakításában a tisztességes eljárás garanciáinak figyelembevételével való közreműködés lehetőségét ugyanis lehetetlenné teszi az, ha a bíróság hivatalból is beszerezhet bizonyítékokat (bizonyítási eszközöket), amelyekkel kapcsolatban az eljárás résztvevői csak a bizonyítási eljárás befejezését követően fejthetik ki álláspontjukat” (indítvány 6. oldal).

[11] Sérti továbbá az indítványozó szerint a támadott jogszabályi rendelkezés az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében rögzített pártatlanság követelményét is. Álláspontja szerint „az eljáró bíró pártatlanságát veszélyeztető helyzetek elkerülését a jogalkotó egyáltalán nem biztosítja azzal, hogy a jogalkalmazó bíró belátására bízza az általa beszerzendőnek tartott bizonyítékok körének kérdésében való döntést, amely akár a vád bizonyításához szükséges bizonyítási eszköz beszerzésével is járhat, amint az a jelen ügyben is történt” (indítvány 7. oldal).

[12] Az előbbiekben részletezett aggályok összegzéseként az indítványozó kifejtette, hogy az eljáró bíró számára kérdéses lehet, hogy a Be. 164. § mely rendelkezését kell inkább szem előtt tartania. A Be. 164. § (1)–(2) bekezdéseit, amelyek a „tisztességes eljáráshoz való alapvető jog érvényesülését biztosító” rendelkezések – figyelemmel a Be. preambulumára is. Vagy ugyanezen törvényhelynek a (3) bekezdését, amely „az igazság megállapításának igényét” juttatja érvényre, ugyancsak a Be. preambulumára tekintettel. Ha a bíróság – akár a vád bizonyításához szükséges tények feltárása vagy az alátámasztásukra szolgáló bizonyítási eszközök rendelkezésre bocsátása, akár a védekezés tisztázása érdekében – a Be. 164. § (3) bekezdése alapján hivatalból folytat le bizonyítást, annak eredményét nem lehet figyelmen kívül hagyni a bizonyítékok értékelésekor, illetőleg a tényállás megalapozottságának a megítélésénél. „Következésképpen a Be. 163. § (2) bekezdése által megkívánt »valósághű tényállásra« alapozott bírósági döntésre vonatkozó törvényi követelmény érvényesülése vagy negligálása teljesen az eljáró bíró egyéni szerepfelfogásától (bírói attitűdjétől) függhet a Be. 164. § ellentmondásos rendelkezéseinek alapulvételével.”

(Indítvány 9. oldal) Ennek kapcsán az indítványozó azt is kiemelte, hogy a Be. preambuluma szerint az Országgyűlés – egyebek mellett – „a tisztességes eljáráshoz való jog érvényesülését biztosító” törvényt kívánt alkotni. Az Alaptörvény 28. cikke értelmében a bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. A jogszabályok céljának megállapítása során a jogszabály megalkotására vagy módosítására irányuló javaslat indokolása mellett irányadó a jogszabály preambuluma. Jelen esetben ugyanakkor a preambulumban rögzített jogalkotói célkitűzés éppen a Be. 164. § (3) bekezdése miatt nem valósulhat meg maradéktalanul.

[13] 2. Az Alkotmánybíróság az indítványozó által kifogásolt alkotmányossági probléma teljes körű feltárása érdekében az Abtv. 57. § (2) bekezdése alapján megkereste az igazságügyi minisztert és a Kúria elnökét álláspontjának kifejtése érdekében.

II.

[14] 1. Az Alaptörvény indítvánnyal érintett rendelkezései:

„B) cikk (1) Magyarország független, demokratikus jogállam.”

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.”

[15] 2. A Be. indítvánnyal érintett rendelkezése:

„164. § (1) A vád bizonyításához szükséges tények feltárása, az alátámasztásukra szolgáló bizonyítási eszközök rendelkezésre bocsátása, illetve beszerzésének indítványozása a vádlót terheli.

(2) A bíróság a tényállás tisztázása során bizonyítékot indítvány alapján szerez be.

(3) Indítvány hiányában a bíróság bizonyíték beszerzésére és megvizsgálására nem köteles.”

III.

[16] 1. Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt hangsúlyozza, hogy a hatáskörébe tartozó ügyeket az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés *a)–g)* pontjai sorolják fel. Az Alkotmánybíróság – az Alaptörvény 24. cikk (1) bekezdésének megfelelően – az Alaptörvény védelmének legfőbb szerveként alkotmányos kötelezettségeit hatáskörei gyakorlása folytán teljesíti {3136/2013. (VII. 2.) AB végzés, Indokolás [7]}. Ennek során nemcsak az eljárásait kezdeményező indítványok jogalapját köteles vizsgálni, de nem mellőzheti annak vizsgálatát sem, hogy az egyes indítványok formája és tartalma megfelel-e az Alaptörvényben szabályozott típuskényszernek, továbbá a törvényi feltételeknek {3058/2015. (III. 1.) AB végzés, Indokolás [9]}.

[17] Az Alkotmánybíróság ezért elsőként azt vizsgálta, hogy a bírói indítvány megfelel-e az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdésében, valamint az Abtv. 25. §-ában, 51. §-ában, 52. § (1) bekezdésében, 52. § (1b) bekezdés *a)–f)* pontjában, továbbá az 52. § (4)–(6) bekezdésében foglaltakból következő formai és tartalmi követelményeknek.

[18] 2. Az adott eljárásban az indítványozó az Abtv. 25. § (1) bekezdésére alapította a kérelmét, amely a Be. 164. § (3) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányult. Az Alkotmánybíróság erre is figyelemmel vizsgálta, hogy az indítvány a határozott kérelem feltételeinek [Abtv. 52. § (1b) bekezdés *a)–f)* pont] megfelel-e.

[19] Az indítványozó megjelölte azt a törvényi rendelkezést [Abtv. 25. § (1) bekezdés], amely megállapítja az Alkotmánybíróság hatáskörét az indítvány elbírálására [Abtv. 52. § (1b) bekezdés *a)* pont]. Az indítványozó előadta az eljárás megindításának indokait [Abtv. 52. § (1b) bekezdés *b)* pont]. Az indítványozó megjelölte az Alkotmánybíróság által vizsgálandó jogszabályi rendelkezést [Abtv. 52. § (1b) bekezdés *c)* pont], és az Alaptörvény sérülni vélt rendelkezéseit [B) cikk (1) bekezdés, XXVIII. cikk (1) bekezdés].

[20] 3. Az Abtv. 25. § (1) bekezdése értelmében az egyedi normakontroll eljárásnak további két – egymással összefüggő – feltétele, hogy a bírói kezdeményezés ténybeli alapja a bíró előtt folyamatban lévő egyedi ügy legyen, és a kezdeményezésnek ebben az ügyben alkalmazandó jogszabály vizsgálatára kell irányulnia {3112/2014. (IV. 17.) AB végzés, Indokolás [3]; 3058/2015. (III. 31.) AB végzés, Indokolás [22]}. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata értelmében ugyanis a bírói kezdeményezés mint normakontroll egyedi vagy konkrét jellege az absztrakt utólagos normakontrollhoz képest annyiban szűkebb, hogy az indítványozó bíró csak az ügyben alkalmazott jogszabályt támadhatja meg, és részletesen meg kell indokolnia, hogy az adott ügyben valóban szükséges alkalmaznia a támadott jogi normát. Csak ezzel biztosítható ugyanis a kezdeményezés egyedi – konkrét – normakontroll jellege.

[21] Az Alkotmánybíróság a 3193/2014. (VII. 15.) AB végzésben ezzel összefüggésben az alábbiakat rögzítette.

„Az Abtv. nem teszi lehetővé a bíró számára, hogy utólagos absztrakt normakontrollt kezdeményezzen, a bírói kezdeményezés nem actio popularis, hanem az egyedi – konkrét – normakontroll eljárás egyik fajtája”, amellyel a bíró az Abtv. 25. § (1) bekezdésében meghatározott esetben élhet (Indokolás [5]). Az „eljáró bíró tehát csak azon jogszabály, illetve jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességének megállapítására tehet indítványt, melyet a konkrét ügy elbírálása során kifejezetten alkalmaznia kell(ene). Ebből következően alapvető feltétel a támadott norma és a folyamatban lévő egyedi ügy közötti közvetlen összefüggés. Amennyiben a bírói kezdeményezés olyan jogszabályt vagy jogszabályi rendelkezést támad meg az Alkotmánybíróság előtt, mely az előtte folyamatban lévő (az Alkotmánybírósághoz fordulás miatt felfüggesztésre került) üggyel nem áll összefüggésben, annak elbírálása során nyilvánvalóan nem kerül alkalmazásra, akkor érdemi alkotmányossági vizsgálatnak nincs helye.” {Indokolás [5]; 3058/2015. (III. 31.) AB végzés, Indokolás [22]}

[22] Az Alkotmánybíróságnak alkotmányos funkciójával összefüggésben az Alaptörvényből és az Abtv.-ből fakadó kötelessége, hogy a bírói kezdeményezés törvényi feltételeinek a fennállását megvizsgálja, s azok nyilvánvaló hiánya esetében a kezdeményezést visszautasítsa {3193/2014. (VII. 15.) AB végzés, Indokolás [6]}. Az alkalmazandó jog megjelölését ezért az Alkotmánybíróság csak abban az esetben vizsgálhatja felül, ha nyilvánvaló, hogy a megjelölt jogszabályt az indítványra okot adó esetben biztosan nem kell alkalmazni {6/2014. (II. 26.) AB határozat, Indokolás [14]}.

[23] A konkrét indítványt érintően az indítványozó kifejtette, hogy a büntetőeljárásban előterjesztett fellebbezések a vád tárgyát képező bűncselekménynek a Btk. 235. § (2) bekezdés *a)* pontja szerinti minősítését kifogásolták, amelynek alapjául a járásbíróság által részben hivatalból beszerzett orvosi dokumentumok, illetve az ezek felhasználásával készített igazságügyi orvosszakértői vélemények figyelembevételével megállapított tényállás szolgál. A Be. 591. § (1) bekezdése értelmében a másodfokú bíróság – egyebek mellett – vizsgálni köteles az elsőfokú bíróság ítéletének a megalapozatlanságát. Annak során pedig a másodfokú bíróságnak a Be. 592. §-ában felsorolt megalapozatlansági okokkal összefüggésben a Be. 609. § (1) bekezdésében foglaltakból következően – egyebek mellett – azt is értékelnie kell, hogy az elsőfokú eljárás során nem történt-e olyan eljárási szabálysértés, amely lényeges hatással volt a bűncselekmény minősítésére. Ezek közé tartozik a Be. 609. § (2) bekezdés *a)* pontja szerint a bizonyítás törvényességére vonatkozó rendelkezéseknek a vádemelés utáni megsértése is. Ebből következően az indítványozónak jelen ügyben – a Be. szabályozási struktúrájának megfelelően – a Be. támadott 164. § (3) bekezdésére is figyelemmel kell a járásbíróság által lefolytatott bizonyítás törvényességét felülbírálnia. A támadott törvényi rendelkezés alaptörvény-ellenessége esetén ugyanis az annak alkalmazásával beszerzett bizonyítékok a tényállás megalapozottságának, illetve az annak megfelelő jogi minősítés törvényességének a megítélése szempontjából nem vehetők figyelembe a másodfokú, indítványozó előtti eljárásban.

[24] Mindezek alapján megállapította az Alkotmánybíróság, hogy a támadott rendelkezést az indítványozó az előtte folyamatban lévő konkrét eljárásban alkalmazni köteles, így helye van érdemi alkotmányossági vizsgálatának.

[25] 4. Az Abtv. 52. § (1b) bekezdés *e)* pontja értelmében az indítványnak indokolást kell tartalmaznia arra nézve, hogy a sérelmezett jogszabályi rendelkezés miért ellentétes az Alaptörvény megjelölt rendelkezésével. Ennek a feltételnek az indítvány szintén megfelel, mivel az indítványozó az Alkotmánybíróság gyakorlatában kialakított követelményeknek megfelelő indokolást adott elő az Alaptörvény *B)* cikk (1) bekezdése, valamint a XXVIII. cikk (1) bekezdése vonatkozásában.

[26] Az Alkotmánybíróság megállapította azt is, hogy az indítvány kifejezett kérelmet tartalmaz az Alkotmánybíróság döntésének tartalmára [Abtv. 52. § (1b) bekezdés *f)* pont]. Az indítvány az Abtv. 41. § (1) bekezdésében foglaltak szerint a Be. 164. § (3) bekezdése alaptörvény-ellenességének a megállapítására és – ex nunc hatályú – megsemmisítésére irányul.

[27] A fentiekre figyelemmel az Alkotmánybíróság a Be. 164. § (3) bekezdése alkotmányossági vizsgálatát az Alaptörvény *B)* cikk (1) bekezdése és XXVIII. cikk (1) bekezdése tekintetében folytathatta le.

IV.

[28] 1. Az indítványozó kifogásai a Be. 163–164. §-aiban foglalt, a bizonyítás tárgyára irányadó büntetőeljárási rendelkezéseket érintették. Az Alkotmánybíróság az alaptörvény-ellenesség vizsgálata során az Alaptörvény 28. cikkében rögzített, a bíróságok jogalkalmazó tevékenységét meghatározó követelményre figyelemmel járt el. Ezen követelmény értelmében a bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik, továbbá a jogszabályok céljának megállapítása során elsősorban a jogszabály preambulumát, illetve a jogszabály megalkotására vagy módosítására irányuló javaslat indokolását kell figyelembe venni. Ezért az Alkotmánybíróság mindenekelőtt áttekintette a kifogásolt jogszabályi rendelkezést érintően a bíróságok számára a fenti követelményből fakadóan irányadó jogalkalmazási szempontokat. Annak érdekében továbbá, hogy az alkotmányossági vizsgálatban a történeti értelmezés is elvégezhető legyen, az Alkotmánybíróság ezen szempontok rendszerezését a szabályozás változásainak, a kifogásolt jogszabályi rendelkezés történetének és fejlődési folyamatának az áttekintésével együtt végezte el.

[29] Az Alkotmánybíróság figyelemmel volt arra, hogy a bűnvádi perrendtartásról szóló 1896. évi XXXIII. törvénycikk 306. §-a a történeti alkotmány vívmánya. Ez a rendelkezés már biztosította azon lehetőséget a bíróság számára, hogy szükség esetén hivatalból is végezzen bizonyítást, amikor akként rendelkezett, hogy „[m]ind az elnök, mind a törvényszék uj bizonyitékok felvételét vagy megszerzését rendelhetik el”.

[30] Az Alkotmánybíróság szerint ezért az Alaptörvény *B)* cikk (1) bekezdésének és a XXVIII. cikk (1) bekezdésének az értelmezése során az Alaptörvény *R)* cikk (3) bekezdése alapján szem előtt kell tartani, hogy a bíróság által hivatalból végezhető bizonyítás a történeti alkotmány vívmánya.

[31] 1.1. A büntetőeljárásról szóló 1973. évi I. törvény (a továbbiakban: 1973. évi Be.) 5. §-ában a jogalkotó a hatóságok feladataként rögzítette, hogy „az eljárás minden szakaszában a tényállást alaposan és hiánytalanul tisztázzák, a valóságnak megfelelően állapítsák meg, a terhelő és mentő, valamint a büntetőjogi felelősséget súlyosító és enyhítő körülményeket egyaránt figyelembe vegyék. Fel kell deríteni azokat az okokat és körülményeket is, amelyek a bűncselekmény elkövetését közvetlenül lehetővé tették.”

[32] A jogszabály javaslatához fűzött jogalkotói indokolás értelmében a felhívott rendelkezés a bizonyítás legfontosabb szempontjait foglalja össze: megfogalmazza a büntetőügyekben eljáró hatóságok bizonyítási kötelezettségét és annak terjedelmét, valamint a bizonyítékok szabad értékelésének elvét. Ennek keretében az (1) bekezdés „az eljáró hatóságok alapvető feladataként írja elő, hogy azokat a tényeket, amelyeket intézkedéseik, rendelkezéseik alapjaként elfogadnak, az anyagi igazságnak megfelelően állapítsák meg. Ez csak úgy lehetséges, ha a tényállást alaposan és hiánytalanul tisztázzák. Ehhez pedig az szükséges, hogy a terhelő és mentő, valamint a büntetőjogi felelősséget súlyosító és enyhítő körülményeket is egyaránt felderítsék és figyelembe vegyék.”

[33] A bizonyítás tárgyára vonatkozóan továbbá az 1973. évi Be. az 59. §-ában mindössze a következőkről rendelkezett.

„A bizonyítás azokra a tényekre terjed ki, amelyek a büntető törvények és az eljárási jogszabályok alkalmazása szempontjából jelentősek. Nem kell bizonyítani azokat a tényeket, amelyek köztudomásúak, vagy amelyekről a hatóságnak hivatalos tudomása van.”

[34] Az 1973. évi Be. tehát a büntetőeljárás alapelvei körében a tényállás alapos és hiánytalan tisztázását, továbbá a valóságnak megfelelő megállapítását írta elő követelményként az eljárásban résztvevő valamennyi hatóság számára.

[35] 1.2. A bizonyítás tárgyát a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: régi Be.) 75. § (1) bekezdésében a jogalkotó a jogszabály hatálybalépésekor az 1973. évi Be. rendelkezéseihez hasonlóan definiálta. A rendelkezés értelmében „[a] bizonyítás azokra a tényekre terjed ki, amelyek a büntető és a büntetőeljárási jogszabályok alkalmazásában jelentősek. A bizonyítás során a tényállás alapos és hiánytalan, a valóságnak megfelelő tisztázására kell törekedni.”

[36] A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény módosításáról szóló 2006. évi LI. törvény (a továbbiakban: 2006. évi LI. törvény) 37. §-ával, 2006. július 1-jei hatállyal a törvényalkotó ezt a szabályozást kiegészítette. Az új szabály értelmében: „A bizonyítás azokra a tényekre terjed ki, amelyek a büntető és a büntetőeljárási jogszabályok alkalmazásában jelentősek. A bizonyítás során a tényállás alapos és hiánytalan, a valóságnak megfelelő tisztázására kell törekedni, azonban, ha az ügyész nem indítványozza, a bíróság nem köteles a vádat alátámasztó bizonyítási eszközök beszerzésére, és megvizsgálására.”

[37] A 2006. évi LI. törvény normaszöveg-javaslatához fűzött indokolás a 37. §-hoz kapcsolódóan kiemelte, hogy „a független és pártatlan bíróság eljárási helyzetétől idegen követelmény lenne a vádat alátámasztó bizonyítékok hivatalból történő beszerzésének és megvizsgálásának kötelezettsége, az ügyészség feladatának viszont szerves része e bizonyítékok felkutatása, beszerzése és vizsgálata, a törvény egyértelművé teszi, hogy a vádat alátámasztó bizonyítékok beszerzésére és megvizsgálására vádlói indítvány hiányában a bíróság nem köteles. Az eljárási feladatok megoszlásának követelményéből (Be. 1. §) fakad, hogy a vádat a vádlónak kell bizonyítania. […] A bíróságnak megalapozott (hiánytalan és helyes) tényállást kell megállapítania. Ennek érdekében hivatalból vagy az eljárásban részt vevő személyek indítványára intézkedik aziránt, hogy a bizonyítási eszközök a tárgyaláson rendelkezésre álljanak. […] A Be. rendszerében az ügyész bizonyítási kötelezettsége az elsődleges, különösen, ha bizonyítási eszközök felkutatása szükséges. […] A bíróság nem nyomoz. Független és pártatlan szerv, melynek feladata a bizonyítékok szabad értékelése és az ügy érdemét illetően a jogszabályoknak megfelelő, igazságos döntés meghozatala.” A javaslat indokolásában a jogalkotó rögzítette továbbá azt is, hogy a tisztességes eljárás követelményének alapfeltétele a vádlói és az igazságszolgáltatási funkció szétválasztása. Az ügyészség és a bíróság feladatainak elkülönítése, az egyes tevékenységi körökre vonatkozó részletes szabályok, az eljárás alanyai számára előírt kötelezettségek és a részükre biztosított jogosultságok konstrukciója eljárási garanciákat jelent a védelem számára is. Így, amennyiben az ügyész nem indítványozza, a bíróság nem köteles a vádat alátámasztó bizonyítási eszközök beszerzésére és megvizsgálására.

[38] A régi Be. 4. § (1) bekezdése a fentiekkel összhangban rögzíti, hogy a vád bizonyítása a vádlót terheli.

Ez a rendelkezés szintén a 2006. évi LI. törvény alapján lépett hatályba 2006. július 1-jén. A módosító jogszabály normaszöveg-javaslatához fűzött jogalkotói indokolás rámutatott, hogy „a bíróságnak az Alkotmányban és a [régi] Be.-ben megfogalmazott feladata az igazságszolgáltatás, míg az ügyészség – ugyancsak az alaptörvény és a [régi] Be. rendelkezései szerint – egyéb kötelezettségei mellett a vád képviseletére és bizonyítására köteles.”

[39] 1.3. A hatályos büntetőeljárási törvény, a Be. rendelkezései köréből az indítványozó okfejtésére és a szabályozás komplex jellegére is figyelemmel az Alkotmánybíróság az alábbiakat emelte ki.

[40] A Be. preambuluma értelmében az Országgyűlés több, egymással összhangban álló célt szem előtt tartva alkotta meg a törvényt. Ezen célok között nevesítette a tisztességes eljáráshoz való alapvető jog érvényesülésének biztosítását a bűncselekmények elkövetőinek, és ugyanígy azt, hogy szem előtt tartja az igazság megállapításának igényét.

[41] Az Alapvető rendelkezések körében rögzíti a törvény az alapvető jogok védelmének általános kötelezettségét (Be. 2. §), valamint azt, hogy a bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság köteles a terheltet mentő és a büntetőjogi felelősségét enyhítő körülményeket hivatalból figyelembe venni [3. § (6) bekezdés]. Az eljárási feladatok megoszlására irányadó elv értelmében a büntetőeljárásban a vád, a védelem és az ítélkezés elkülönül (5. §). A bíróság vád alapján ítélkezik, a vádról döntenie kell, a vádon túl nem terjeszkedhet. A bíróság csak a megvádolt személy büntetőjogi felelősségéről dönthet, és csak olyan cselekményt bírálhat el, amelyet a vád tartalmaz [6. § (1)–(3) bekezdések]. A bizonyítás alapvetései körében írja elő továbbá a Be., hogy a vád bizonyítására a vádló köteles, és a kétséget kizáróan nem bizonyított tény nem értékelhető a terhelt terhére [7. § (1) és (4) bekezdés]. Ehhez képest a Be. 11. §-a értelmében a bíróság feladata az igazságszolgáltatás.

[42] A bizonyítás vonatkozásában a védő egyik legfőbb kötelessége, hogy szorgalmaznia kell a terheltet mentő, illetve a felelősségét enyhítő tények felderítését [42. § (4) bekezdés *d)* pont].

[43] A Be. a bizonyítás tárgyát a 163–164. §-okban határozza meg.

[44] A 163. § (2)–(3) bekezdéseiben foglalt követelmény értelmében „a bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság a döntését valósághű tényállásra alapozza”, továbbá „a bíróság az ítélkezés során a tényállást a vád keretein belül tisztázza”.

[45] A 164. § (1) bekezdése értelmében a vádlót terheli a vád bizonyításához szükséges tények feltárása, az alátámasztásukra szolgáló bizonyítási eszközök rendelkezésre bocsátása, illetve beszerzésének indítványozása. A (2) bekezdés rögzíti, hogy a bíróság a tényállás tisztázása során bizonyítékot indítvány alapján szerez be. Ehhez képest, a (3) bekezdés megengedő szabálya értelmében a bíróság indítvány hiányában bizonyíték beszerzésére és megvizsgálására nem köteles.

[46] A bizonyítás törvényességének garanciáit a 166. § (1)–(2) bekezdései deklarálják. A bizonyítékok értékelése keretében a 167. § (5) bekezdésében foglalt fontos garancia ezen felül, hogy nem értékelhető bizonyítékként az olyan bizonyítási eszközből származó tény, amelyet a bíróság, az ügyészség, a nyomozó hatóság, illetve a meghatározott hatóság bűncselekmény útján, más tiltott módon vagy a résztvevők büntetőeljárási jogainak lényeges sérelmével szerzett meg.

[47] A fenti rendelkezések alkalmazásakor a bíróságoknak természetesen figyelemmel kell lenniük a Be. Ötödik részében a bizonyításra vonatkozóan lefektetett valamennyi egyéb részletszabályra. Ezen felül különösen relevánsak a bizonyítás során a Be.-nek a tárgyalás előkészítésére irányadó Tizenharmadik részéből a LXXVI. fejezetében az előkészítő ülésre, valamint az elsőfokú bírósági eljárásra irányadó Tizennegyedik részéből a LXXVIII. fejezetben, a tárgyalás menete kapcsán a bizonyítási indítványokra irányadó szabályok. Említést érdemelnek végül a Be. másodfokú bírósági eljárásra irányadó Tizenötödik részéből a LXXXII. fejezetben az ítélet megalapozatlanságára és annak következményeire irányadó rendelkezések.

[48] A Be. normaszöveg-javaslatához fűzött jogalkotói indokolás általános része a bizonyítás vonatkozásában hangsúlyozza, hogy „a kodifikáció irányelveire figyelemmel a törvény egy korszerű, vegyes rendszerű eljárás kialakítását célozza, amelyben az inkvizitórius és az akkuzatórius jegyek a legelőnyösebb formában keverednek, és amelyben a kontradiktórius elemek hangsúlyosabb szerepet kapnak. Ennek jegyében a törvény rendezi a hatályos törvény bizonyítási rendszerének anomáliáit, következetesebbé téve a bíróság bizonyítási szerepét. A törvény szerint a büntetőeljárásnak több eljárási szereplő tevékenységén keresztül biztosított célja az igazság kiderítése, a döntéseket valósághű tényállásra kell alapozni. A törvény strukturális jelentőségű újítása a bíróság tényállás- tisztázási kötelezettségének újragondolása. A bíróság a tényállás tisztázása során bizonyítási eszközt indítvány alapján szerezhet be, ennek hiányában nem köteles bizonyítási eszközök beszerzésére, és megvizsgálására.”

[49] A Be. 163–164. §-aihoz kapcsolódó részletes jogalkotói indokolás szintén kiemeli, hogy „a törvény strukturális jelentőségű újítása a bíróság tényállás tisztázási kötelezettségének újragondolása. A törvény a bizonyítás alapelveinek megfelelően azt irányozza elő, hogy a büntetőeljárás során eljáró és döntést hozó szervek a döntésüket csak valósághű tényállásra alapozhatják. Főszabály szerint a bíróság a vád tisztázása során bizonyítási eszközöket hivatalból csak pártatlanságának fenntartása mellett, az eljárási alapelvekre figyelemmel, indítványok alapján szerezhet be és vizsgálhat meg. A vádlói funkció elkülönítése következtében a bíróságnak lehetősége van arra, hogy hivatalból, teljes körben tisztázza a tényállást, azonban a vád bizonyítására nem kötelezhető, és ezért a vádló bizonyítási kötelezettségének elmulasztása a bíróságra nem telepíthet az ítélkező funkciótól idegen következményeket. Éppen ezért a törvény megfogalmazásában a bíróság feladata a tényállás tisztázása a vád garanciális keretei között.”

[50] 1.4. A szabályozás történetének és az egyes törvényjavaslatokhoz fűzött jogalkotói indokolások releváns elemeinek az áttekintésével az Alkotmánybíróság megállapította, hogy sem a hatályos szabályozás, sem annak előzményei nem zárták ki annak a lehetőségét, hogy a büntetőeljárásban a bíróság hivatalból végezzen bizonyítást. Az erre irányuló jogalkotói szándék a szabályozás áttekintése eredményeként egyértelmű. Ezen jogalkotói szándék fennállását igazolta az igazságügyi miniszter is az Alkotmánybíróság felhívása nyomán kifejtett álláspontjában. Ugyan érzékelhető változás a szabályozás történetében, amely a funkciók elválasztásának elvét előtérbe helyezve arra irányul, hogy a vádlói feladatokat a bíróság ne vegye, ne vehesse át. A tényállás tisztázásának a kötelezettségébe azonban a jogalkotó szándéka szerint beletartozott és beletartozik azon lehetőség biztosítása a bíróság számára, hogy szükség esetén hivatalból is végezzen bizonyítást.

[51] 2. Az Alkotmánybíróság a hatályos Be. 163–164. §-aival összefüggő bírói gyakorlat áttekintését is szükségesnek ítélte az indítványozó által előadott alkotmányossági kifogások vizsgálatához. A jogalkalmazás tapasztalatai mutatják meg ugyanis, hogy adott jogszabályi rendelkezés szövegét a bíróságok az Alaptörvény rendelkezésivel, köztük az Alaptörvény 28. cikkéből fakadó követelményekkel összhangban értelmezik és alkalmazzák-e.

[52] 2.1. A Szegedi Ítélőtábla 2018. december 11-én kelt, Bf.IV.377/2018/5. számú végzésében a régi Be. rendelkezéseit érintően az alábbiakat állapította meg.

[53] „Az 1998. évi XIX. törvény 4. § (1) bekezdésében foglalt rendelkezés szerint a vád bizonyítása a vádlót terheli. Ebből következően a vádlót terhelő bizonyítási kötelezettség egyrészről a bizonyítási eszközök felderítését, biztosítását és felajánlását jelenti, másrészről pedig a bizonyításban való tevőleges közreműködést.

[54] Ugyancsak az 1998. évi XIX. törvény 75. § (1) bekezdésében foglaltak alapján ügyészi indítvány hiányában a bíróság a vádat alátámasztó bizonyítékok beszerzésére nem köteles, tehát az elsőfokú bíróság nem volt köteles ügyészi indítvány nélkül a vádat alátámasztó további bizonyítékok beszerzésére. Tekintve pedig, hogy ilyen ügyészi indítvány nem volt, ebből fakadóan a felderítetlenség és ez alapján az elsőfokú ítélet teljes megalapozatlansága szóba sem kerülhetett.”

[55] 2.2. A Kúria Bfv.1323/2018/20. számú, büntetőügyben hozott, 2019. április 16-án kelt határozatában megállapította, hogy „a Be. 11. §-a szerint a bíróság feladata az igazságszolgáltatás. A Be. 163. § (1), (2) és (3) bekezdéseiben írt szabályok szerint a bizonyítás azokra a tényekre terjed ki, amelyek a büntető és a büntetőeljárási jogszabályok alkalmazásában jelentősek. […] A büntetőeljárásban a bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság a döntését valósághű tényállásra alapozza. A bíróság az ítélkezés során a tényállást a vád keretein belül tisztázza. A Be. 164. § (3) bekezdése szerint indítvány hiányában a bíróság bizonyíték beszerzésére és megvizsgálására nem köteles. Ez lényegében megfeleltethető a korábbi Be. 75. §-ában írt rendelkezésnek, mely szerint a bizonyítás azokra a tényekre terjed ki, amelyek a büntető és a büntetőeljárásjogi jogszabályok alkalmazásában jelentősek. A bizonyítás során a tényállás alapos, hiánytalan, a valóságnak megfelelő tisztázására kell törekedni, azonban, ha az ügyész nem indítványozza, a bíróság nem köteles a vádat alátámasztó bizonyítási eszközök beszerzésére, és megvizsgálására.” A Kúria további megállapítása szerint ugyanakkor ez nem jelenti azt, hogy a bíróságnak ne lenne jogosultsága hivatalból rendelkezni bizonyítási eszköz beszerzése és megvizsgálása felől. „[E]rre mind a jelenleg hatályos, mind az alapeljárás lefolytatása idején hatályban volt eljárásjogi törvény alapján lehetőség volt. […] Az, hogy a bíróság a tényállás felderítése, valósághű megállapítása érdekében – a törvényes keretek között – nem indítványozott bizonyítást is felvesz, eljárási szabálysértésnek nem tekintendő, és felülvizsgálati okot sem képez.”

[56] 2.3. A Kúriának az EBH2019. B.23. számú elvi határozata értelmében a bíróság hivatalból is elrendelhet bizonyítást.

A Kúria a Bfv.I.1323/2018/20. számú határozatában foglaltakat elvi határozati formában fenntartva kiemelte, hogy „a bíróság által hivatalból elrendelt bizonyítás a bizonyítás eredményének a terhelt terhére vagy javára esésétől függetlenül is törvényes. Ilyetén megkötést nem tartalmaz a büntetőeljárási törvény, ami egyébiránt ellent is mondana annak a törvényi parancsnak, hogy a bíróságnak (is) valósághű tényállásra kell alapoznia a döntését. Továbbá a bíróság által hivatalból elrendelt bizonyítás osztja az indítványra elrendelt bizonyítás sorsát, hiszen abban teljességgel megegyeznek, hogy a bizonyításnak általában nincs előre kiszámítható eredménye.” (Indokolás [42]) A határozat alapjául a Kúria Bfv.II.359/2019/7. számú, 2019. június 19-én kelt végzése szolgált.

[57] 2.4. A fentiek alapján a bírói gyakorlat egységesnek tekinthető abban, hogy a bíróság hivatalból is elrendelhet bizonyítást. Ezt a Kúria elnöke az Alkotmánybíróság megkeresésére írt válaszlevelében is megerősítette. A bíróságok értelmezésében a Be. 164. § (3) bekezdése lényegében megfeleltethető a régi Be. 75. §-ában írt rendelkezésnek, így ha az ügyész nem indítványozza, a bíróság a hatályos szabályozás értelmében sem köteles a vádat alátámasztó bizonyítási eszközök beszerzésére és megvizsgálására. Ez ugyanakkor nem jelenti azt, hogy a bíróságnak ne lenne jogosultsága hivatalból rendelkezni bizonyítási eszköz beszerzése és megvizsgálása felől, ezt a lehetőséget a bíróságok jogalkalmazói gyakorlata értelmében a Be. és a régi Be. is biztosította.

V.

[58] A bírói kezdeményezés az alábbiak szerint nem megalapozott.

[59] 1. Az indítványozó a Be. 164. § (3) bekezdését elsődlegesen az Alaptörvény *B)* cikk (1) bekezdéséből, a jogbiztonságból fakadó követelmények megsértése miatt kifogásolta. A norma tartalmával szemben támasztható kiszámíthatóság és a norma címzettjei számára az előreláthatóság az indítványozó szerint a Be. 164. §-a szabályrendszerének kontextusában azért nem valósul meg, mert annak (3) bekezdése lehetővé teszi a bíróság számára bizonyíték beszerzését indítvány hiányában is. A rendelkezés folytán az indítványozó szerint az eljárás résztvevői számára kiszámíthatatlanná válik a bizonyítási eljárás, bizonytalanná válik a bíróság által értékelhető bizonyítékok köre, holott az „az ún. perrendszerű bizonyítás legfontosabb követelményének tekinthető” (indítvány 6. oldal).

[60] További aggályként nevesítette az indítványozó, hogy a Be. 164. § egyes bekezdései között ellentmondás áll fenn. A jogszabályhely (1) bekezdése ugyanis a vádló kötelezettségét nevesíti a vád bizonyításához szükséges tények feltárása, az alátámasztásukra szolgáló bizonyítási eszközök rendelkezésre bocsátása, illetve beszerzésének indítványozása érdekében, illetve ezzel összhangban a (2) bekezdés rögzíti, hogy a bíróság a tényállás tisztázása során bizonyítékot indítvány alapján szerez be. Ehhez képest a (3) bekezdés nem zárja ki, hogy a bíróság indítvány hiányában is bizonyíték beszerzése iránt intézkedjen, amikor azt írja elő, hogy a bíróság bizonyíték beszerzésére és megvizsgálására indítvány hiányában „nem köteles.” Az ellentmondás miatt az indítványozó szerint az eljáró bíró számára kérdéses lehet, hogy a Be. 164. § mely rendelkezése szerint kell eljárnia. A jogszabály belső ellentmondása pedig szintén a jogbiztonsággal összefüggésben vet fel aggályokat.

[61] 2. Büntetőjogi tárgyú döntéseiben az Alkotmánybíróság következetesen hangsúlyozza, hogy „nincs jogosítványa a büntetőpolitika által megfogalmazott szükségletek, követelmények és célok helyességéről és indokairól, így különösen azok célszerűségéről és hatékonyságáról határozattal dönteni. Az Alkotmánybíróság csak a normában testet öltött politikai döntés alkotmányosságáról vagy alkotmányellenességéről határozhat. […] Az Alkotmánybíróságnak tehát arra van jogosítványa, hogy a büntetőpolitika alkotmányos korlátait állapítsa meg, de ne a politika tartalmáról döntsön, ennek során pedig különös tekintettel legyen az alapjogok védelmének alkotmányos büntetőjogi garanciáira.” {1214/B/1990. AB határozat, ABH 1995, 571, 573, 574; lásd még: 23/2014. (VII. 15.) AB határozat, Indokolás [33]; 10/2018. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [42]}.

[62] A büntetőeljárás bizonyítási szabályainak a kialakítása az állami büntetőpolitika körébe eső, a jogalkotó döntési kompetenciájába tartozó kérdés. Alkotmányjogilag az nem kérdőjelezhető meg, hogy a bizonyítási rendszer vagy annak egyes elemei alkalmasak-e a kitűzött büntetőpolitikai célok elérésére. A bizonyítás normatív szabályozása azonban alkotmányossági megítélés tárgya.

[63] Az Alkotmánybíróság épp ezért már működésének korai szakaszában állást foglalt arról, hogy a bizonyítás mint megismerési folyamat a vegyes eljárási rendszerben szükségképpen az anyagi igazság megállapítására irányul. Az anyagi igazságosság a jogállam célja és feladata [9/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992, 59, 64–65]. Kifejtette továbbá, hogy „[a] büntetőeljárás sikerének mércéjét elsősorban nem a bűnösség kimondása jelenti, hanem az, ha az eljárás a lehető legrövidebb időn belül volt képes a feljelentésben megjelölt tények valósághű rekonstruálására” {34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [43]}. A bírói döntéseknek a tények valósághű megállapításán kell nyugodniuk, mert ha „a büntetőeljárás rendszere képes a tények valósághű megállapítására, így a bíróság végső döntése valóban jogot formálhat arra, hogy a véglegesség igényével, kételyek nélkül léphessen fel a társadalomban {34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [45]}.

[64] Minderre figyelemmel az Alkotmánybíróság az Alaptörvény *B)* cikk (1) bekezdésében foglalt jogállamiság- klauzulából fakadó követelményekkel összefüggésben az alábbiak szerint vizsgálta meg a támadott szabályozást.

[65] 3. A büntetőeljárási szabályozás azon eleme, hogy a bíróság hivatalból végezhet-e bizonyítást, önmagában nem alkotmányossági, hanem a büntetőpolitikai döntéshozatal körébe tartozó kérdés. Ezt helyesen felismerve az indítványozó sem ezt a jogalkotói döntést kifogásolta. Az Alaptörvény *B)* cikk (1) bekezdéséhez kapcsolódóan az indítványozó kétféle alkotmányossági aggályt nevesített. Egyrészt úgy vélte, hogy a támadott rendelkezés folytán az eljárás résztvevői számára kiszámíthatatlanná válik a bizonyítási eljárás, bizonytalanná válik a bíróság által értékelhető bizonyítékok köre. Másrészt arra hivatkozott, hogy a Be. 164. § egyes bekezdései között ellentmondás áll fenn, amely a szabályok együttes alkalmazását lehetetlenné teszi.

[66] 3.1. Az Alkotmánybíróság gyakorlatában az Alaptörvény *B)* cikk (1) bekezdéséből fakadó normavilágosság követelménye a büntetőjogi – mint eleve alapjog-korlátozó – normák tekintetében különösen fontos.

[67] Az Alkotmánybíróság legutóbb a 34/2014. (XI. 14.) AB határozatában erősítette meg gyakorlatát arra vonatkozóan, hogy az Alaptörvény *B)* cikk (1) bekezdésében foglalt jogállamiság egyik feltétlen ismérve a jogbiztonság. A jogbiztonság pedig az államtól, és elsősorban a jogalkotótól azt várja el, hogy a jog egésze, egyes részterületei és egyes szabályai is világosak, egyértelműek és a norma címzettjei számára is értelmezhetők és követhetők legyenek (Indokolás [116], [120]). A jogalanyoknak tényleges lehetőséget kell biztosítani arra, hogy magatartásukat a jog előírásaihoz igazíthassák [25/1992. (IV. 30.) AB határozat, ABH 1992, 131, 132]. Ehhez pedig az szükséges, hogy a jogszabály szövege a jogalkalmazás során felismerhető normatartalmat hordozzon [26/1992. (IV. 30.) AB határozat, ABH 1992, 135, 142]. Az Alkotmánybíróság értelmezésében megállapítható továbbá a jogbiztonság sérelme, ha a szabályban rejlő belső ellentmondás a jogalkalmazás során szükséges értelmezéssel nem kiküszöbölhető [1/1999. (II. 24.) AB határozat, ABH 1999, 25, 46]. A jogbiztonság sérelmét jelentheti továbbá az is, ha a normaszöveg ugyan érthető, de végrehajthatatlan [10/2001. (II. 12.) AB határozat, ABH 2001, 123, 147].

[68] Rámutatott az Alkotmánybíróság arra is, hogy a jogbiztonság meglétének vagy hiányának vizsgálatakor differenciáltan kell eljárni. „Annak megállapítása során, hogy a szabályozás módja, a normatartalom sérti-e a jogbiztonságot, minden esetben figyelembe kell venni a szabályozás célját és a címzettek körét is.” (125/B/2003. AB határozat, ABH 2005, 1127, 1137) Más a normavilágosság és jogbiztonság alkotmányossági mércéje akkor, ha a címzettektől elvárható valamilyen speciális, az értelmezéshez szükséges szakértelem és más, ha az általánosságban érinti a jogalanyokat (395/D/2010. AB határozat, ABH 2011, 2090, 2096).

[69] 3.2. Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény *B)* cikk (1) bekezdés vonatkozásában elsőként a norma tartalmával szemben támasztható kiszámíthatóság és a norma címzettjei számára előreláthatóság követelményeinek az érvényesülését vizsgálta meg.

[70] Az indítványozói kifogás lényege szerint a Be. 164. §-a szabályrendszerének alkalmazásával a büntetőeljárás résztvevői számára kiszámíthatatlanná válik a bizonyítási eljárás, a bíróság által értékelhető bizonyítékok köre.

[71] Rámutat az Alkotmánybíróság, hogy a konkrét büntetőeljárás, az abban alkalmazott eljárási – így a bizonyítási – cselekmények kiszámíthatósága ugyanakkor nem azonos az eljárás alapjául szolgáló szabály alkalmazásának a kiszámíthatóságával.

[72] Attól, hogy a Be. 164. § (3) bekezdése lehetővé teszi indítvány hiányában is bizonyíték beszerzését és megvizsgálását, és ezáltal a bizonyítási eljárás bíróság általi alakítását, a konkrét szabály alkalmazása nem válik kiszámíthatatlanná. Ilyen helyzet akkor állna elő, ha a szabály alapján az nem lenne előre látható, hogy a bíróság a büntetőeljárásban hivatalból is bizonyíthat.

[73] Mivel a Be. támadott rendelkezésének a nyelvtani értelmezéséből egyértelműen következik, hogy a bíróság indítvány hiányában bizonyíték beszerzésére és megvizsgálására nem köteles, ám annak lehetőségétől nincs elzárva, a szabály alkalmazása esetén alappal lehet számítani arra, hogy konkrét büntetőeljárásban a bíróság a bizonyítási eljárást indítvány hiányában is alakítja.

[74] Erre tekintettel az Alkotmánybíróság a Be. 164. § (3) bekezdésével összefüggésben az Alaptörvény *B)* cikk (1) bekezdéséből fakadó kiszámítható és előre látható jogalkalmazás követelményeinek a sérelmét nem állapította meg.

[75] 3.3. További aggályként nevesítette az indítványozó, hogy a Be. 164. § egyes bekezdései között ellentmondás áll fenn, amelynek eredményeként a Be. 164. § (3) bekezdés alkalmazhatósága nem határozható meg egyértelműen.

[76] Az Alkotmánybíróságnak az indítványozó ezen kifogása alapján és az Alaptörvény (B) cikk (1) bekezdéséhez kapcsolódó gyakorlata értelmében azt kellett megvizsgálnia, hogy a szabályozásban valóban feltárható-e olyan belső ellentmondás, amely a Be. 164. § (3) bekezdésének az alkalmazását befolyásolja, és amennyiben igen, úgy az ellentmondás a jogalkalmazás során szükséges értelmezéssel kiküszöbölhető-e. Az Alkotmánybíróság ezen vizsgálat során – figyelemmel az Alaptörvény 28. cikkére – a jogszabályszöveg nyelvtani és dogmatikai, azon belül is elsősorban kontextuális értelmezésén túl a törvény normaszöveg-javaslatához fűzött jogalkotói indokolásra is támaszkodott.

[77] 3.3.1. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a Be. 164. § (1) és (2) bekezdéseiben rögzített, a bizonyításra irányadó szabályok egyrészről a vádló bizonyítási kötelezettségét írják elő, másrészről azt, hogy a bíróság a tényállás tisztázása során bizonyítékot indítvány alapján szerez be. Ehhez képest a (3) bekezdés valóban nem zárja ki, hogy a bíróság indítvány hiányában is bizonyíték beszerzése és megvizsgálása iránt intézkedjen.

[78] Így felmerülhet, hogy a Be. 164. § (1)–(2) bekezdései a Be. 164. § (3) bekezdésével ellentétes iránymutatást adnak a bíróság bizonyítási feladataira vonatkozóan. Az Alkotmánybíróság szerint ugyanakkor ez az ellentmondás csupán látszólagos, és a jogalkalmazás során megfelelő jogértelmezéssel kiküszöbölhető.

[79] A Be. 164. § (3) bekezdésének normatartalmát az Alaptörvényből fakadó követelményekkel, illetve a Be. szabályrendszerének egyéb releváns elemeivel egybevetve és azokkal összhangban vizsgálva az Alkotmánybíróság az alábbiakat állapította meg.

[80] 3.3.2. A Be. 163. § (2) bekezdése értelmében a büntetőeljárásban a bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság a döntését valósághű tényállásra alapozza. Ennek következtében az említett hatóságok egyike sem mondhat le eljárási feladatainak teljesítése során a valósághű tényállás felderítéséről és megállapításáról. Ez ideális esetben akkor valósul meg, ha az eljárás jogerős befejezésekor megállapított tényállás valamennyi – az anyagi jogszabály alkalmazása szempontjából – jelentős elemében megfelel a valóságnak. Ezt a jogalkotói kívánalmat korlátozhatja vagy akadályozhatja az, ha a bíróság bizonyítási tevékenysége indítványhoz kötött.

[81] A büntetőeljárás valamennyi szakaszában bizonyítás folyik. Az egyes eljárási szakaszokra vonatkozó sajátos bizonyítási szabályokat a törvény külön fejezetekben rögzíti.

[82] A tényállás alapos és hiánytalan, a valóságnak megfelelő tisztázására törekvés fogalmát a hatályos Be.-ben azzal a kiegészítéssel váltja fel a valósághű tényállás fogalma, hogy a büntetőeljárásban a döntését nemcsak a bíróság és az ügyészség, hanem a nyomozó hatóság is valósághű tényállásra alapozza. Ez utóbbi annak a kifejezése, hogy a nyomozás során is jelentős bizonyítás és speciális bizonyítékértékelés folyik, különös tekintettel az elterelő jellegű, valamint a terhelt beismerésén, együttműködésén alapuló eljárási formákra.

[83] Ahogyan arra a büntetőjogi legfőbb ügyész helyettes 1/2018. (VI. 30.) LÜ h. körlevelében is rámutat, az ügyész kötelességei közé tartozik, hogy a vádemelést megelőzően saját maga, vagy az irányítása alapján eljáró nyomozó hatóság utasítása által minden intézkedést megtegyen a valósághű tényállás feltárása érdekében, a vádemelést követően pedig a számára biztosított jogokkal élve mindezt a bíróság előtt szorgalmazza. Ebbe a körbe tartozik azoknak a tényeknek a megállapítása is, amelyeknek a joghátrány nemének és mértékének meghatározása szempontjából jelentőségük lehet: így a terhelt személyi körülményeinek (például családi jellemzőinek, egészségi állapotának), valamint tényleges vagyoni, jövedelmi helyzetének feltárása, illetve általában az ítélkezési gyakorlat által kimunkált enyhítő és súlyosító körülmények alapos felderítése. Mindez a büntető igazságszolgáltatás fontos eleme, amely szoros kapcsolatban áll az elkövető személyével, a történeti tényállással és az erre alapozandó törvényes jogi minősítéssel (a büntetőjogi legfőbb ügyész helyettes 1/2018. (VI. 30.) LÜ h. körlevele a büntetőbírósági eljárásban folytatandó joghátrány-indítványozási és fellebbezési gyakorlat egyes kérdéseiről).

[84] A bizonyítási eljárás a bírósági szakaszban teljesedik ki, annak keretében a tárgyalás előkészítése során az előkészítő ülésen, majd az elsőfokú bírósági tárgyaláson, és korlátozott formában a másodfokú eljárásban is. A bizonyítékok beszerzésének és megvizsgálásának indítványhoz kötöttsége a bírósági szakasz vonatkozásában azt is jelenti, hogy nem alkalmazhatók az ítélet megalapozatlanságának a törvényben meghatározott következményei – az ítélet hatályon kívül helyezése és új eljárás elrendelése –, ha a megalapozatlanság nyilvánvalóan arra vezethető vissza, hogy a vádló nem tett eleget vádlói kötelezettségének [Be. 593. § (4) bekezdés].

[85] A jogalkotó a szabályozás kialakításakor figyelemmel volt ezekre a szempontokra, és a Be. 164. § (3) bekezdésével lehetőséget teremtett arra, hogy a bíróság bizonyítási tevékenységét az indítvány hiánya ne akadályozza. Nem fosztja meg ettől a lehetőségtől a bíróságot a Be. 164. § (2) bekezdés kategorikus megfogalmazása sem, csupán fő szabályt állít, amelytől az eltérés a bíróság mérlegelésének lehet az eredménye. A bíróság mérlegelési tevékenysége ugyanakkor nem korlátlan, hiszen annak célja – figyelemmel a Be. 163. § (2) bekezdésére – a valósághű tényállás megállapítása.

[86] A bíróságnak a valósághű tényállás megállapítására kell törekednie. A valósághű tényállás felderítése szolgáltat legitim indokot ahhoz, hogy a bíróság – akár a vádlói, akár a védői inaktivitást korrigálva – indítvány nélkül szerezzen be és vizsgáljon meg bizonyítási eszközt, és azt felhasználja a tényállás megállapításához. A bíróság hivatalbóli bizonyítási tevékenységének ugyanakkor legfőbb korlátja annak célhoz kötöttsége azáltal, hogy kizárólag a valósághű tényállás megállapítására irányulhat.

[87] 3.3.3. A Be. Alapvető rendelkezések részében tárgyalt alapelvek természetszerűleg hatják át az egész büntetőeljárást és az egyes büntetőeljárási rendelkezések alkalmazását. Ezért az alapelvek tiszteletben tartásáról a bíróságoknak a bizonyítás, így a hivatalból folytatott bizonyítás során is gondoskodniuk kell. Ezen felül a jogalkotónak a normaszöveg-javaslathoz fűzött indokolásban megfogalmazott szándéka is egyértelmű arra vonatkozóan, hogy a Be. 164. § alkalmazásának az alapvető rendelkezések is kiemelt szempontjai.

[88] Úgy ítélte meg az Alkotmánybíróság, hogy a Be. 164. § értelmezése kapcsán a büntetőeljárási alapelvek köréből az alábbiak bírnak különös jelentőséggel.

[89] A Be. Alapvető rendelkezéseinek a rendjét követve elsőként említést érdemel az alapvető jogok védelmének általános kötelezettsége (Be. 2. §), amelynek értelmében alapvető jogot korlátozni csak az e törvény szerinti eljárásban, az e törvényben meghatározott okból, módon és mértékben lehet, feltéve, hogy az elérni kívánt cél kisebb korlátozással járó más eljárási cselekmény vagy intézkedés útján nem biztosítható. A védelem jogához kapcsolódóan rögzíti a Be., hogy a bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság köteles a terheltet mentő és a büntetőjogi felelősségét enyhítő körülményeket hivatalból figyelembe venni [3. § (6) bekezdés].

[90] Különösen fontos az eljárási feladatok megoszlása, azaz a funkciómegosztás elve (Be. 2. §). Ebből fakadó kívánalom, hogy a büntetőeljárásban a vád, a védelem és az ítélkezés elkülönüljön. Az alapelv a büntetőeljárási feladatok hatóságok közötti elosztásának következetes rendjét alakítja ki, voltaképpen munkamegosztást deklarál. Garantálja, hogy a vádlói, a védői és az ítélkezéshez kapcsolódó feladatok meghatározott eljárási szereplőkhöz rendelve érvényesüljenek, ne keveredjenek. Így a funkciómegosztás alapelve értelmében az ítélkező bíróság sem a vádló, sem a védő szerepébe nem léphet. Hangsúlyozza az Alkotmánybíróság, hogy a funkciómegosztás elvének érvényesítése az egyik legfontosabb biztosítéka annak, hogy a bíróság hivatalbóli bizonyítással összefüggő tevékenysége alkotmányos és törvényes keretek között maradjon.

[91] A törvény az ítélkezés alapja és vádhoz kötöttsége alapelv (Be. 6. §) keretében foglalja össze a vádelv valamennyi részelemét. A bíróság vád alapján ítélkezik, a vádról döntenie kell, a vádon túl nem terjeszkedhet. A bíróság csak a megvádolt személy büntetőjogi felelősségéről dönthet és csak olyan cselekményt bírálhat el, amelyet a vád tartalmaz [6. § (1)–(3) bekezdések]. Végül meghatározóak a bizonyítás alapvetései (Be. 7. §), amelyek egyike, hogy a vád bizonyítására a vádló köteles [7. § (1) bekezdés]. A bizonyítási teher szabálya a vádlónak a vádért viselt felelősségét és a funkciómegosztást hangsúlyozza. A bizonyítást érintően támasztott további alapvető követelmény az in dubio pro reo elvének érvényesülése, vagyis, hogy a kétséget kizáróan nem bizonyított tény nem értékelhető a terhelt terhére [7. § (4) bekezdés].

[92] 3.3.4. Az Alkotmánybíróság a fentiekre tekintettel megállapította, hogy a bíróság hivatalbóli bizonyítási tevékenysége célhoz kötött: kizárólag a valósághű tényállás megállapítására irányulhat. A Be. Alapvető rendelkezések körében rögzített eljárási alapelvek – azok köréből pedig különösen a funkciómegosztás elve – garantálják, hogy ha a bíróság hivatalból rendeli el bizonyíték beszerzését és megvizsgálását, tevékenysége akkor is az ítélkezés keretein belül maradjon. Mindezen követelmények érvényesítésével a norma tartalma egyértelműen és ellentmondásoktól mentesen meghatározható, a norma az Alaptörvény *B)* cikkéből fakadó követelményekkel összhangban alkalmazható.

[93] Rámutat az Alkotmánybíróság arra, hogy a Be. 163–164. §-ai normaszöveg-javaslatához kapcsolódó jogalkotói indokolás az Alkotmánybíróság fenti megállapításaival összhangban emeli ki, hogy a bíróság a hivatalbóli bizonyítás lehetőségével csak a valósághű tényállás megállapítása érdekében élhet. Meghatározza továbbá az indokolás a bíróság eljárásának egyéb szempontjait is, amikor előírja, hogy a bíróság a vádban foglalt cselekmény vizsgálata során bizonyítási eszközöket hivatalból csak pártatlanságának fenntartása mellett, az eljárási alapelvekre figyelemmel szerezhet be és vizsgálhat meg.

[94] Kiemeli végül az Alkotmánybíróság azt is, hogy a mindezen szempontok figyelembevétele a bírósági jogértelmezés során az Alaptörvény 28. cikkéből fakadó kötelezettség. A vizsgált jogszabályi rendelkezés címzettjei továbbá nem laikusok, hanem a bírák, akiktől kétséget kizáróan elvárható az értelmezéshez szükséges különleges szakértelem.

[95] Megállapította ezért az Alkotmánybíróság, hogy a Be. 164. § rendelkezései közötti, látszólagos belső ellentmondás az Alaptörvény 28. cikke szerinti követelményeknek megfelelő és a szükséges szakértelem birtokában elvégzett bírósági jogértelmezéssel kiküszöbölhető. Annak az eredményeként a Be. 164. § (1)–(2) bekezdései, valamint a Be. 164. § (3) bekezdése a főszabály és a kivétel szabály viszonyrendszerében értelmezhetők. Főszabály tehát, hogy a büntetőeljárásban a vádló bizonyítási kötelezettsége az elsődleges, és a bíróság a tényállás tisztázása során bizonyítékot indítvány alapján szerez be. Kivételesen ugyanakkor, méghozzá a valósághű tényállás megállapítása érdekében és az eljárási alapelvek érvényesítése mellett, a bíróság indítvány hiányában is intézkedhet bizonyíték beszerzése iránt.

[96] Mivel az Alkotmánybíróság szerint a vizsgált jogszabályi rendelkezéseket érintően feltárt belső ellentmondás jogértelmezéssel feloldható, a Be. 164. § (3) bekezdésének az alaptörvény-ellenességét az Alaptörvény *B)* cikk (1) bekezdése alapján ebben az összefüggésben sem állapította meg.

[97] 4. Az indítványozó végül az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében rögzített tisztességes eljáráshoz való jog egyik részjogosítványa, a pártatlanság megsértését kifogásolta. Álláspontja szerint „az eljáró bíró pártatlanságát veszélyeztető helyzetek elkerülését a jogalkotó egyáltalán nem biztosítja azzal, hogy a jogalkalmazó bíró belátására bízza az általa beszerzendőnek tartott bizonyítékok körének kérdésében való döntést, amely akár a vád bizonyításához szükséges bizonyítási eszköz beszerzésével is járhat, amint az a jelen ügyben is történt” (indítvány 7. oldal).

[98] Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése mindenkinek alapvető jogot biztosít ahhoz, hogy az ellene emelt vádról, vagy valamely perben a jogairól és kötelezettségeiről törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, észszerű határidőn belül döntsön. A törvény által felállított bíróság függetlensége és pártatlansága olyan általános jogelv, amely az emberi jogok védelme érdekében megkötött valamennyi jelentősebb univerzális és regionális nemzetközi egyezménynek sajátja {részletesen lásd: 34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [25]}.

[99] A pártatlanság követelményének tartalmát az Alkotmánybíróság elsőként a 67/1995. (XII. 7.) AB határozat bontotta ki. A döntés értelmében „[a] pártatlan bírósághoz való alkotmányos alapjog az eljárás alá vont személy iránti előítéletmentesség és elfogulatlanság követelményét támasztja a bírósággal szemben. Ez egyrészt magával a bíróval, a bíró magatartásával, hozzáállásával szembeni elvárás, másrészt az eljárás szabályozásával kapcsolatos objektív követelmény: el kell kerülni minden olyan helyzetet, amely jogos kétséget kelt a bíró pártatlansága tekintetében.” (ABH 1995, 346, 348) A 166/2011. (XII. 20.) AB határozatban az Alkotmánybíróság a 67/1995. (XII. 7.) AB határozat iménti megállapításait hívta fel. Egyúttal kifejtette, hogy „[u]gyanebben a határozatában az Alkotmánybíróság hivatkozott a Bíróság (értsd: Emberi Jogok Európai Bírósága) által alkalmazott ún. kettős tesztre, miszerint a szubjektív teszt keretében az eljáró bíró személyes magatartását, vagyis azt vizsgálja, hogy volt-e az eljárás során olyan megnyilvánulása, amelyből a pártatlanságának hiányára lehet következtetni. Az objektív megközelítés pedig annak vizsgálata, hogy volt-e objektíve igazolható oka a pártatlanság hiánya feltételezésének (ABH 1995, 346–348), vagyis az adott szabályozás biztosítja-e a pártatlanság követelményét, ideértve azt is, hogy az eljárás a közösség, elsősorban a jogkeresők oldaláról nézve objektíve nem támaszthat kételyeket a pártatlanságot illetően [20/2005. (V. 26.) AB határozat, ABH 2005, 202, 225–226; 32/2002. (VI. 4.) AB határozat, ABH 2002, 153, 161; 17/2001. (VI. 1.) AB határozat, ABH 2001, 222, 227–228].” (ABH 2011, 545, 558–559)

[100] A pártatlanság érvényesülését objektív megközelítésben a bírák kizárására vonatkozó büntetőeljárási szabályok biztosítják. Ezek alkalmazásával kerülhetők el az olyan helyzetek, amelyekben a jogalkalmazók oldaláról objektív kétely támasztható az eljáró bíróság pártatlan hozzáállását érintően. A Be. 164. § (3) bekezdése nem ilyen szabály. Nem azt hivatott garantálni, hogy a pártatlanság objektív aspektusa érvényesüljön. Arra hatalmazza fel a bíróságot, hogy hivatalból bizonyítást végezzen. Erre ugyan a bíróság mérlegelésének eredményeként kerülhet sor, a mérlegelés lehetősége azonban a pártatlanság követelményét önmagában sem sérti, mivel nem eredményezi szükségszerűen azt, hogy az eljáró bíróság a megítélendő ügy tekintetében előítéletekkel rendelkezzék, sem pedig azt, hogy az ügyben szereplő egyik fél javára, avagy hátrányára elfogult legyen.

[101] A bíróság hivatalbóli bizonyítási tevékenységét érintően a pártatlanság sérelme az Alkotmánybíróság szerint már csak azért is eleve kizárt, mert a bizonyítás elrendelésekor annak eredménye előre nem látható. Így nem zárható ki, hogy a bíróság hivatalból a vádat alátámasztó bizonyítást rendel el, ám ugyanígy annak az ellenkezője sem. Megjegyzi az Alkotmánybíróság, hogy a pártatlanság követelményével épp az lenne ellentétes, ha a bizonyítékok hivatalból történő beszerzésének és megvizsgálásának a lehetőségével a bíróság csupán a vádlói vagy csupán a védői inaktivitás korrekciója érdekében élhetne.

[102] Nem kizárt ugyanakkor, hogy a Be. 164. § (3) bekezdését a bíróság egyedi ügyben olyan módon alkalmazza, amely a konkrét büntetőeljárásban a pártatlanság sérelmét eredményezi. Az Alaptörvény sérelmét felvető ilyen esetekben az érintettnek lehetősége van arra, hogy a bírósági határozat ellen alkotmányjogi panaszt terjesszen elő, amelynek folyományaként az alaptörvény-ellenesség az Alkotmánybíróság határozatával egyedileg orvosolható.

[103] Az Alkotmánybíróság ezért megállapította, hogy a Be. 164. § (3) bekezdésében foglalt szabályozás összhangban áll a pártatlanság Alaptörvényből fakadó követelményével.

[104] 5. A fentiekre tekintettel az Alkotmánybíróság a Be. 164. § (3) bekezdése alaptörvény-ellenességének a megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt elutasította.

[105] Figyelemmel arra, hogy az Alkotmánybíróság a támadott jogszabályi rendelkezést nem semmisítette meg, az Abtv. 45. § (1)–(4) bekezdéseire tekintettel alkalmazási tilalmat sem rendelt el.

[106] Az alkotmányossági vizsgálat összegzéseként hangsúlyozza az Alkotmánybíróság, hogy a Be. 164. § (3) bekezdésének alkalmazásakor az Alaptörvény *B)* cikk (1) bekezdéséből és az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséből fakadó követelményeket a bíróságok együttesen kötelesek érvényesíteni. Ezek értelmében a bíróság indítvány hiányában is határozhat bizonyíték beszerzéséről és megvizsgálásáról, a hivatalbóli bizonyítás lehetőségével azonban csak a valósághű tényállás megállapítása érdekében és a büntetőeljárás alapelveiből, továbbá az Alaptörvény rendelkezéseiből fakadó követelményekkel összhangban, különösen az eljárási feladatok megoszlásának tiszteletben tartása és a pártatlanság fenntartása mellett élhet.

[107] 6. Az Alkotmánybíróság a határozat Magyar Közlönyben történő közzétételét az Abtv. 44. § (1) bekezdésének második mondata alapján rendelte el.

Budapest, 2020. július 14.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Czine Ágnes
előadó alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Dienes-Oehm Egon
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Handó Tünde
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Horváth Attila
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Juhász Imre
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Juhász Miklós
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Pokol Béla
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Salamon László
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Schanda Balázs
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

az aláírásban akadályozott
dr. Szabó Marcel
alkotmánybíró helyett

az aláírásban akadályozott
dr. Szalay Péter
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Szívós Mária
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Varga Zs. András
alkotmánybíró helyett

Dr. Pokol Béla alkotmánybíró különvéleménye

[108] Nem támogatom a többségi határozatot, és helyt adva az indítványnak csak a támadott törvényhely megsemmisítését tudtam volna támogatni.

[109] A többségi határozat indokolása végigvezeti a hazai büntetőeljárási szabályozást 1973-tól indulóan napjainkig a bírói aktív bizonyítási tevékenység visszaszorulása tekintetében, párhuzamosan azzal, hogy a szabályozásváltozás ezt a vádlói tevékenység területére utalva a bíróságnak egyre inkább már csak a prezentált bizonyítás értékelését hagyta meg. Ez az eltolódás megfelel az Egyesült Államokban ismert bírói szerepnek, mely felé az eltolódás az egész Európában végbement az elmúlt évtizedekben. Épp a bizonyításértékelés semlegessége és a bíróság pártatlanságának szélesebb terjedelme miatt megítélésem szerint az Alkotmánybíróságnak ezt a törvényi szintű változást pozitívan kell értékelni, lévén a mi feladatunk e téren alapvetően a pártatlan bíráskodás alkotmányos védelmét célozza az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése alapján. Ám az aktív bizonyítási tevékenységnek ezen általános visszaszorulása közben az a szabályozás, mely törvénynek megfelelőnek ismeri el azt is, hogy a prezentált bizonyítékok mellett a bíró hivatalból már nem kezdeményez további bizonyítást, de ugyanúgy azt is, ha némelyik bíró mégis kezdeményez ilyet saját maga is indítvány nélkül, felveti a zsinórmértékű egységes bíráskodás eltűnésének veszélyét. Mivel pedig a szelektíven lehetséges pástra lépésnek vagy ettől eltekintésnek sok eltérő motivációja lehet az egyes bíróknál és bíróságoknál, így ez a nyitva hagyó szabályozás a támadott törvényhely, a Be. 164. § (3) bekezdése révén alaptörvényi aggályokat erősít meg számomra a bírói pártatlanság védelme szempontjából.

[110] Ebből következően én inkább hajlottam az indítványnak helyt adásra, és megsemmisítettem volna a támadott törvényhelyet, vagy egy alkotmányos követelménnyel olyan alkotmánykonform értelmezést írtam volna elő a bíróságok számára, mely a hivatalból való bizonyításkiegészítést kizárja a lehetőségeik közül.

[111] Jelezni szeretném még, hogy helytelennek tartom az olyanféle alaptörvény-értelmezési megoldásokat, melyek a történelmi alkotmány vívmányaira hivatkozással tetszőleges, már hatályban nem lévő régi törvényi rendelkezéseket kiragadva emelnek be az Alaptörvény értelmezéseként. Így az indokolás a IV. részében (Indokolás [28] és köv.) az 1896. évi XXXIII. törvénycikk 306. §-t most ilyen pedigrével látja el a bíróságok hivatalból történő bizonyítási lehetőségeinek alátámasztására, miközben az elmúlt évtizedekben egész Európa és benne Magyarország is e feladat teljes mértékű ügyészségnek átengedése felé ment el, és csak idő kérdése, hogy ez teljessé váljon a törvényi szabályozás szintjén. Ez a jó irányú eltolódás a letisztított funkciómegosztás felé az elfogulatlan bíráskodást szolgálja a büntetőeljárások terén, ám most ezzel az érveléssel a többségi határozat indokolatlan akadályt gördített a törvényi szabályozás terén pusztán azzal, hogy egy már nem hatályos szabályozást utólag alkotmányos rangra emelt fel.

[112] Mivel a változtatásokhoz nem tudtam megszerezni a többség támogatását, így nem szavaztam meg a többségi döntést.

Budapest, 2020. július 14.

Dr. Sulyok Tamás s. k.*,*
az Alkotmánybíróság elnöke az aláírásban akadályozott
dr. Pokol Béla
alkotmánybíró helyett

TARTALOMJEGYZÉK

20/2020. (VIII. 4.) AB határozat ---- 1
büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 164. § (3) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló bírói kezdeményezés elutasításáról ---- 1
Indokolás ---- 1
I. ---- 1
II. ---- 3
III. ---- 3
IV. ---- 5
V. ---- 10
Dr. Pokol Béla alkotmánybíró különvéleménye ---- 18